

Improvisasjon og medvirkning i samlingsstund

«Hvordan kan barnehagelæreren jobbe for å ivareta barns medvirkning gjennom bruk av improvisasjon i samlingsstund?»

Thea Agnete Arnøy Hansen

Kandidatnummer: 6

Bacheloroppgave

BKBAC3900

Trondheim, april, 2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsregister

Innhold

1.0 Innledning	2
1.1 Bakgrunn for valg av tema	2
1.2 Problemstilling	2
1.3 Struktur for oppgaven	3
1.4 Begrepsavklaring	3
2.0 Teori	5
2.1 Hva er en samlingsstund	5
2.1.2 Samlingsstund som en arena for fellesskap	5
2.1.3 Samlingsstund som dramaformidler	6
2.2 Barns medvirkning	6
2.3 Improvisasjon	7
2.3.1 Kreativitet innenfor gitte rammer	9
2.3.2 Dramatiske virkemidler ved improvisasjon	9
2.4 Voksenrollen	11
2.4.1 Barnesyn	11
3.0 Metode	12
3.1 Valg av metode	12
3.2 Observasjon	13
3.3 Etiske hensyn	14
3.4 Kvalitetsvurdering	14
3.5 Beskrivelse av gjennomføring	15
3.6 Analysearbeid	16
4.0 Presentasjon av datamateriale og drøfting	17
4.1 De overordnede funnene, i korte trekk	17
4.2 Fellesskapsfølelse	17
4.3 Medvirkning	19
4.4 Improvisasjon i samlingsstund	21
5.0 Oppsummering og avslutning	24
6.0 Litteraturliste	25
7.0 Vedlegg	27
7.1 Informasjon og samtykkeskjema	27

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Rammeplanen for barnehagen (2017) sier at personalet i barnehagen skal «være lydhøre, anerkjenne og imøtekomme barns egen tradisjonskultur og barnekultur» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 31). Ved en praksisperiode under min studietid gjennomførte jeg en samlingsstund som omhandlet bukkene bruse. Barnehagen hadde lagd figurene til bukkene bruse og brukte ofte disse i samlingsstund, hvor de leste historien. Den samlingsstunden jeg gjennomførte i praksisperioden var en spontan og improvisasjonsbasert samlingsstund hvor jeg først fortalte bukkene bruse fortellingen, og barna ønsket mer. Da måtte jeg lytte til hva barna ønsker jeg skulle spille ut, og jeg måtte bruke mine improvisasjonskunnskaper. Fortellingene fra barna utviklet seg til blant annet bukkene bruse i badeland, bukkene bruse på McDonalds som måtte redde en prinsesse, og bukkene bruse på fly til Gran Canaria. Bukkene bruse er en fortelling som jeg kjenner godt til, og derfor ble det også tryggere å improvisere så mye som jeg gjorde rundt dette.

Praksisfortellingen som blir nevnt ovenfor ble en stor inspirasjon for valg av tema. Jeg har alltid vært interessert i dramafaget og da jeg skulle velge studiemodell ved Dronning Mauds ble det dermed naturlig for meg å velge modellen med fokus på kunstfagene. Jeg gikk i tillegg på Musikk, Dans og Drama på videregående, med fokus på sang, men vi hadde dramatimer. Gjennom mine leveår har jeg alltid vært interessert i å spille roller på en scene, lage fortellinger og kle meg ut. Jeg har vært med flere lokale teater forestillinger, og vært en av hovedrollene i musikalen «We will rock you» på videregående. Disse egenskapene har jeg også tatt med meg inn i lek med barn. Det gir meg mye glede i å være i en lek med barn som blir styrt av dem, og hvor de er inspirasjonen bak det som skjer. Dette har også vært grunnlaget til at jeg ønsker å skrive en bachelor med fokus på dramafaget, og da spesielt improvisasjon og barns medvirkning.

1.2 Problemstilling

Rammeplanen for barnehagen (2017) sier at personalet i barnehagen skal «være lyttende og oppmerksomme på barnas ulike kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer og fremme lyst til å gå videre i utforskning av de estetiske områdene» (Kunnskapsdepartementet, 2017). Jeg ønsker dermed å se nærmere på hvordan barnehagelæreren arbeider med å la barnas innspill og engasjement komme fram i en samlingsstund. Da litt om hvordan

barnehagelæreren bruker improvisasjon og hvor trygg barnehagelæreren er i sin rolle. På bakgrunn av dette har jeg formulert denne problemstillingen:

«Hvordan kan barnehagelæreren jobbe for å ivareta barns medvirkning gjennom bruk av improvisasjon i samlingsstund?»

Denne problemstillingen skal jeg prøve å finne svar på gjennom felt-observasjon i barnehagen og en temaanalyse av datamaterialet.

1.3 Struktur for oppgaven

For at denne oppgaven skal få en fin struktur har jeg valgt å dele den inn i 5 forskjellige deler. Den første delen består av innledningen hvor jeg forklarer og begrunner valgene mine for problemstillingen. Deretter kommer den andre delen hvor jeg redegjør relevant teori som blir vesentlig ved besvarelsen av problemstillingen. Videre kommer del tre hvor jeg argumenterer for metoden jeg har valgt. Denne delen handler om arbeidet med prosjektet. Jeg beskriver også gjennomførelsen av innsamlingen av datamaterialet, og kvalitetsvurderer prosjektet. Deretter kommer del fire hvor jeg legger fram funnene mine, og drøfter disse opp mot teorien fra del to. Funnene ble det gjort en temaanalyse på, og ble videre delt i tre hovedtemaer. Jeg avslutter bacheloren med å oppsummere hva jeg har kommet fram til, og besvarer problemstillingen.

1.4 Begrepsavklaring

Her vil jeg komme med en definisjon til de ulike begrepene som blir brukt i bacheloren min; **fiksjon, skapende prosesser og skapende arbeid**. Dette blir gjort fordi jeg ønsker å tydeliggjøre hva jeg mener med disse ulike begrepene når de blir brukt i teksten.

Fiksjon:

Ordet fiksjon blir sett på som et kjernebegrep innenfor dramafaget (Hammer & Strømsøe, 2015, s. 13). Begrepet fiksjon betyr å skape en verden som ikke er «virkelig» på samme måte som den faktiske virkeligheten vi befinner oss i (Hammer & Strømsøe, 2015, s. 16). I denne oppgaven vil fiksjon bli brukt som en forklaring på den andre realiteten barna skaper, i en planlagt aktivitet.

Skapende prosess:

I denne oppgaven vil begrepet skapende prosess bli brukt om hvordan barna arbeider for å oppnå et felles mål, i en planlagt aktivitet. Skapende prosess beskriver dermed hele den

kreative «reisen». Ved skapende prosesser med barn kreves det at både barn og voksne lytter til hverandres ideer, tanker og følelser for å skape et estetisk uttrykk gjennom disse (Hammer & Strømsøe (red.), 2015, s. 12).

Skapende arbeid:

Barns skapende arbeid blir brukt om hvordan selve handlingen ved skapelsen av noe nytt eller forandring av det som allerede eksisterer. Dette inkluderer da det praktiske arbeidet og de kreative beslutningene som blir tatt underveis i denne prosessen (Wiseth, 2015, s. 182).

Skapende arbeid er ikke et begrep som blir brukt ofte i denne oppgaven, men blir en del brukt under beskrivelsen av Malcolm Ross sin modell for barns kreative prosess. Skapende arbeid vil dermed i denne oppgaven bli brukt om den praktiske utførelsen av aktiviteten.

2.0 Teori

2.1 Hva er en samlingsstund

Gjennom tidene har mennesker samlet seg for å dele ulike historier med hverandre, synge sammen og for å formidle kunnskap om livene sine til den neste generasjonen (Brendeland, 2009, s. 24). Reich trekker dette sammen med Fröbel, som var opptatt av å skape et miljø som var både støttende og inkluderende for barna. Dette gjorde Fröbel gjennom samlinger og lek (Reich, 1996, s. 29)

Friedrich Fröbel (1782-1852) introduserte et romantisk syn på barnet. Han så på det å møtes i en sirkel for å ha varierte aktiviteter, og for å lære, som et betydelig aspekt for barns oppdragelse. Fröbel prioriterte naturen. Dermed ble temaene og innholdet i hans pedagogikk ideelt forankret til å skulle lære om dette. Det var Fröbel sine etterfølgere som først begynte med å utvikle samlingsstunden og gjorde det til en betydningsfull del av den daglige rutinen i barnehagen, hvor det ble lagt mye vekt på å skulle lære om natur, konsentrasjon og fellesskap (Brendeland, 2009, s. 25)

I rammeplanen for barnehagen blir ikke ordet samlingsstund brukt. Det nærmeste man kan komme til en lignende definisjon er «læringsfellesskap» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 16). Dermed står det ikke at samlingsstund er noe man *må* ha i barnehagen, men det er mer en tradisjon som har blitt brukt for å samle barna på et tidspunkt i løpet av dagen (Brendeland, 2009, s. 19). Det som dermed blir mye gjentatt i rammeplanen er begrepene fellesskap, samhold, læringsprosesser og vennskap (Kunnskapsdepartementet, 2017). I ordboka finner vi denne forklaringen på samlings(stund): «å samle seg», «bevissthet», «sans» og «fatning» (Språkrådet og universitetet i Bergen, 2023). Det er jo akkurat disse begrepene som gjenspeiler realiteten i hva en samlingsstund er i barnehagen. Samlingsstund er et holdepunkt i hverdagen hvor vi hjelper barna med å få en felles bevissthet, og vi kommer til en «sans og samling og finner fatningen i en travel hverdag» (Brendeland, 2009, s. 20).

2.1.2 Samlingsstund som en arena for fellesskap

Barnehagen er en arena hvor barn danner fellesskap gjennom lek, og en god lek er et av barnehagens viktigste mål. Gjennom lek lærer barna å samhandle, bearbeide inntrykk, bruke fantasi og ikke minst skaper vennskap (Brendeland, 2009, s. 35). En samlingsstund kan være en god arena i barnehagehverdagen for å skape felles inntrykk gjennom ulike historier, opplevelser eller aktiviteter. I rammeplanen står det at barnehagen skal bidra til å fremme vennskap og fellesskap, og alle barn skal få muligheten til å erfare det å være betydningsfull

for fellesskapet. De skal også få være i positive samspill med både voksne og barn (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 17). I dagens barnehager samles det ulike barn som har ulik tilgang til teknologi. Noen av barna i barnehagen har tilgang på forskjellige teknologiske apparater som datamaskin, smarttelefon, tv og lignende, i sitt eget hjem hvor de kan se på ulike typer barnekultur som eksisterer på nettet. Mens andre barn mangler denne muligheten. Gjennom samlingsstundene kan voksne skape møtepunkter for barna som opplever utenforskap eller lignende, slik at alle barna har et felles punkt de kan leke ut ifra. (Brendeland, 2009, s. 38)

2.1.3 Samlingsstund som dramaformidler

Samlingsstunden i barnehagen kan også fungere som en arena for dramaformidling. Det er viktig å tørre å bruke dramafaget, også i samlingsstunden, nettopp fordi drama også minner om barns lek. For de eldste barna i barnehagen er ofte leken et bevisst spill, og de interesserer seg i lekens form og regler. Derfor er det også viktig at de får mulighet til å vise kompetansen sin med bevisste handlinger (Lindqvist, 2008, s. 43). I drama later vi som, akkurat som i leken. Når man bruker drama som en metode i samlingsstunden fremmes temaene man arbeider med, og de blir mer engasjerende og tilgjengelige for barn (Guss, 2018, s. 30).

Drama kan også være et fag som kan anvendes i samlingsstund for de voksne i barnehagen, i forbindelse med formidling av historier, eventyr og lignende. De voksne kan inkludere barna inn i historiene som blir fortalt, og barna får virkelig kjenne på hvordan historien utspiller seg, stemningen i rommet og følelsen av å inngå i de ulike karakterene. Dette vil også gjøre at barna føler på en mer tilhørighet til historien istedenfor en historie som bare blir lest (Olaussen, 2015, ss. 68-69).

2.2 Barns medvirkning

For at samlingsstunden skal bli givende for barna er det viktig at vi som voksne legger til rette for barns medvirkning, slik at barna kan føle at de bidrar i samspillet og fellesskapet (Kristiansen, 2012, s. 188). Barn i Norge har en rett til medvirkning, og dette står også skrevet i lovverket. Gjennom barnehageloven så er det en egen paragraf, altså §3 som handler om «barns rett til medvirkning og hensynet til barnets beste» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 38). Barnas rett til medvirkning blir også representert i rammeplanen, hvor det står at «barnehagen skal være bevisst på barnas ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov»

(Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). Det vil si at barna har rett på å ytre sine meninger, og ønsker i barnehagens virksomhet, også i samlingsstund. Men hva betyr egentlig barns medvirkning?

Barns medvirkning handler om barnets muligheter til å ytre sine meninger og være en demokratisk person i samfunnet. Barns medvirkning kan bety alt fra at vi som voksne skal lytte til meningene og ideene som barn har, og at vi lar de være med på å ta beslutninger som er med på å påvirke dem (Nome, 2019, ss. 531-532). Barns medvirkning betyr ikke at barna skal ha det siste ordet i beslutningene som blir tatt, men heller at perspektivene dere skal bli hørt og tatt på alvor. Da må vi som pedagoger i barnehagen diskutere og finne ut av hvordan vi ønsker at barna skal få medvirke i deres egen hverdag. Personalet i barnehagen er barnas støttespillere, og det er dermed viktig at vi slipper barna til uten at vi også undergraver oss selv i denne prosessen, men hvordan skal vi gjøre det?

Vi vet at samlingsstunden er en arena for læring, danning, få nye erfaringer og mye mer, derfor behøver ikke barna nødvendigvis å bestemme om vi skal ha samlingsstund eller ikke. Da er det heller viktig at vi finner løsninger til hvordan barna kan sette sitt eget lille preg på samlingsstunden (Brendeland, 2009, s. 59).

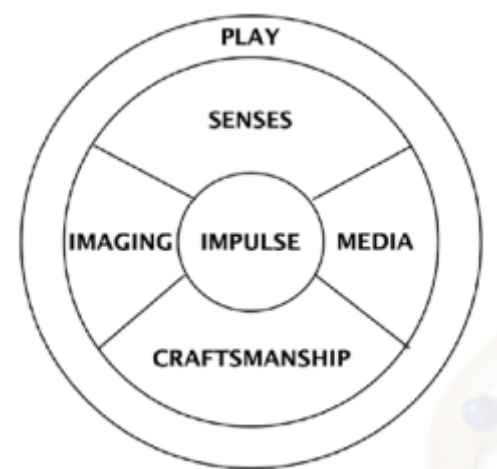
2.3 Improvisasjon

Begrepet improvisasjon kan forstås som det å åpne opp for noe som ikke er det enda, men som kan skapes (Liset, Myrstad, & Sverdrup, 2011, s. 13). For eksempel så kan vi improvisere at vi er blitt gamle, går på kull, at vi er lette som ballonger, at vi er i verdensrommet eller så kan vi improvisere at vi spiser verdens beste kake. Da er det viktig at de som står i situasjonen følger godt med, slik at de kan fange opp de spontane innspillene og initiativene til de andre deltakerne. Disse innspillene kan nemlig være potensielle komponenter for å utvikle improvisasjonen videre (Johnstone, 1999; Karlsen, 2006 i Liset, Myrstad, & Sverdrup, 2011, s. 17).

Fundamentalt i improvisasjonsarbeidet finner vi leken (Sæbø, 2010, s. 117). Late-som-lek eller «lekedrama» som Guss (2018) kaller det, er en lek hvor barna dikter opp ulike seanser og iscenesetter det. De fremstiller også ofte disse situasjonene ved at de opptrer i forskjellige roller. I barnas fantasilek skaper de en fortelling som inneholder øyeblikk av dramatikk og spenning. Leken er en form for «drama» fordi barna selv skaper både interesse og spenning i den. Selv om denne leken kan handle om noe barna har opplevd i livet sitt, eller om de leker

at de er seg selv, så er det fortsatt en fiksjon. Dette er fordi at barna lager en symbolsk virkelighet som også kan være et alternativ til det som skjer i hverdagen. Gjennom leken får barna en mulighet til å imitere og undersøke forskjellige opplevelser på en god og trygg måte (Guss, 2018, s. 30). Når barna går inn i denne lekverdenen lever de seg inn i fiksjonen, og som Guss (2018) sier så kan det virke som om denne fiksjonen blir like ekte som virkeligheten som ligger utenfor lekverdenen. På denne måten får også barna mulighet til å lære å forholde seg til ulike følelser, hvordan man kan bearbeide dem på, og i tillegg kan de stå i vanskelige situasjoner i leken som de også kan lære å håndtere (Guss, 2018, s. 30).

For at barnas skapende arbeid skal få et meningsfylt utbytte, er det nødt å planlegges slik at det blir tatt hensyn til ulike nødvendige elementer som er nødt til å være til stede for at arbeidet skal kunne bli utviklet til en kreativ prosess (Sæbø, 2010, s. 79). Malcolm Ross er en dramapedagog som knytter det skapende arbeidet sterkt sammen med leken og han argumenterer for at både voksne og barn blir mest skapende i leken (Braanaas, 1999, s. 220; Ross, 1979 i Wiseth, 2015, s. 182). Ross fremstiller den kreative prosessen som en sirkelmodell (*se figur*). Denne modellen kan være nyttig å bruke i arbeid med skapende prosesser sammen med barn. (Wiseth, 2015, s. 182).

Figur 1: (Ross, 1978, s.81)

I denne modellen her ser vi at leken er ytterst fordi den utgjør grunnlaget for alt av skapende aktivitet for barn. Innerst i sirkelen finner vi impulsen. En impuls er en kreativ igangsetter for eksempel assosiasjoner, ideer eller følelser. Impulser kan man få spontant gjennom ulike opplevelser i dagliglivet, eller vi kan oppsøke forskjellige inspirasjonskilder (Wiseth, 2015, s. 181). Mellom lek og impuls finner vi en sirkel som er delt fire, og består av media, teknikk, fantasi og sanser. Vi opplever verden rundt oss gjennom sansene våre, og «gjennom de sanselige erfaringene knytter vi også følelsesmessige impulser til opplevelsene våre» (Wiseth, 2015, s. 182). Disse erfaringene blir dermed tilpasset og anvendt i en kreativ prosess hvor vi bruker indre bildedannelser og fantasi. I denne tilpassingen bruker vi ulike teknikker, som for eksempel improvisasjon, for å skape et uttrykk (Wiseth, 2015, s. 182). Media eller «det vi skaper med», er en uttrykksform man kan velge. I skapende prosesser med barn er det viktig å ha tilgang til ulike materialer som er egnet for ulikt type arbeid. Her er det også viktig at de ansatte har kompetansen på disse materialene og hvordan disse kan brukes i arbeidet med å finne ut av ulike måter å uttrykke seg på gjennom disse (Wiseth, 2015, s. 182). Disse fire

delene refererer til den helhetlige prosessen eller bearbeidingen av en impuls som til slutt vil bli et uttrykk gjennom bruk av et skapende arbeid. Forholdet mellom inntrykk og uttrykk spiller også en sentral rolle i prosessen her, og den viser også en sterk kobling mellom barnas lek og estetisk praksis (Wiseth, 2015, s. 182).

Ved improvisasjon og lek kan vi se fellestrekkene *åpenhet og eksperimentering*. Det å være åpen og mottakelig i slike situasjoner, slik at vi kan skape rom for å eksperimentere med ulike ting, og med hverandre er viktig for en god dramatisk flyt. Både ved improvisasjon og lek bruker vi kroppen vår, og fantasien vår for å utvikle handlingen, og uten åpenhet og eksperimentering vil det ikke bli en god flyt i sluttresultatet (Sæbø, 2010, s. 117).

Improvisasjon innenfor en dramatisk sammenheng handler om å bruke bevegelse, stemmebruk og mimikk for å fremstille personer og situasjoner spontant. Dette skjer med utgangspunkt innenfor gitte rammer (Sæbø, 2010, s. 117)

2.3.1 Kreativitet innenfor gitte rammer

Improvisasjon vil alltid foregå innenfor gitte rammer. Sawyer og Karlsen bruker begrepene «disipliner improvisasjon» og «innrammet improvisasjon» for å understreke at improvisasjon aldri kan oppstå uten at det har blitt satt rammer eller noen begrensinger (Liset, Myrstad, & Sverdrup, 2011, s. 15). Hammer påpeker at det er viktig med rammer og grenser i dramaarbeid med barn, fordi drama inneholder et element som kalles play, og dette har et potensial for å kunne overskride disse rammene, både på godt og ondt (Hammer, 2015, s. 30)

Improvisasjon utfordrer det som blir sett på som «typisk» dramatisering. Men likt som all annen kunst vil også improvisasjon bygge på noe som allerede eksisterer (Liset, Myrstad, & Sverdrup, 2011, s. 15). Det vil si at for at improvisatorene skal kunne kommunisere med publikumet på en effektiv måte, så er de avhengig av et felles sett med teknikker, konvensjoner og historiske kunnskapsformer. Disse elementene er viktige, og de gir et godt grunnlag for forståelse og kommunikasjon mellom utøverne og publikumet (Liset, Myrstad, & Sverdrup, 2011, s. 16). Hvis man tenker seg at dette er utgangspunktet for improvisasjon i samlingsstund, så er voksenrollen improvisatoren som har satt gitte rammer for en aktivitet, som bruker publikumet, altså barnegruppa, for å gi seg selv impulser til improvisasjon, og barns medvirkning.

2.3.2 Dramatiske virkemidler ved improvisasjon

Når vi som voksne i barnehagen skal bruke improvisasjon som en arbeidsmåte i samlingsstund med barn for å ivareta barns medvirkning, kan det være nyttig å benytte seg av

ulike dramatiske virkemidler, for å skape engasjement og spenning. Dramatiske virkemidler er med på å bidra til å forsterke og tydeliggjøre handlingen (Kristoffersen, 2015, s. 59). Disse dramatiske virkemidlene kan være noe du som voksen bruker for å opprettholde et engasjement, eller det kan for eksempel være ulike typer gjenstander. De dramatiske virkemidlene som er mest ideelle for mine observasjoner er spenning, kontrast, og i tillegg det materielle og tekniske virkemiddelet rekvisitter (Sæbø, 2010, s. 25-28). Noe som også kan være fint å trekke frem er hvor viktig stemmebruk er, og hvor mye det kan påvirke improvisasjonen (Sæbø, 2010, s. 30)

Spenning kan oppstå når det plutselig kommer et nytt fokus eller når noe endrer fokus (Kristoffersen, 2015, s. 59). Denne spenningen kan oppstå mellom forholdene til de ulike karakterene, i selve handlingen som skjer eller i hvordan rom og tid blir utnyttet (Sæbø, 2010, s. 26)

Kontraster kommer fram gjennom motsetninger i improvisasjonen, som for eksempel bevegelse/rolig, der/her. Spenning og kontraster skjer som oftest sammen, og de blir også bygd på hverandre.

Ved dramasamspill blir rekvisitter brukt for å forsterke fiksjonen i både spill og scenebilde. Rekvisitter kan bli brukt som en impuls for å drive leken/spillet videre (Kristoffersen, 2015, s. 56). Hver dag forholder barna seg til ulike ting og redskaper i leken. Rekvisitter kan bli brukt akkurat som de er, eller så kan vi skape nye roller og mening for disse tingene. For eksempel kan en bukse bli et menneske i en lek. Rekvisitter er med på å skape en illusjon og er også med på å inspirere og for å få både barn og voksne til å tro på den fiksjonen vi har skapt (Brendeland, 2009, s. 129)

Stemmebruk er et viktig instrument i formidlingen av dramasamspill, fordi den er med på å bidra til å uttrykke følelser og intensjoner for den karakteren som man spiller (Olaussen, 2015, s. 75). Variasjon i stemmeleiet, tempo og volum er viktig for å skape en mye mer engasjerende forestilling. I tillegg til disse faktorene kan man også bruke stillhet og pauser for å skape denne spenningen og interessen (Kristoffersen, 2015, s. 57). For at vi skal bli mer troverdige og overbevisende i vår rolle som dramaformidlere kan det også være lurt å øve seg på å uttrykke forskjellige stemninger og følelser som stemmen har. Da kan man blant annet snakke med barna i forhold til hvordan stemmen høres ut når man er sint, glad, redd og så videre (Brendeland, 2009, s. 119).

2.4 Voksenrollen

I fagområdet for *kunst, kultur og kreativitet* i rammeplanen står det skrevet at personalet i barnehagen skal «være lyttende og oppmerksomme på barnas ulike kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer og fremme lyst til å gå videre i utforskning av de estetiske områdene» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 30). Barns medvirkning er prosesser i fellesskapet, hvor de voksne har ansvar for å tilby dem et miljø hvor de blir støttet til å uttrykke seg fritt, være synlige, og fremstå i sosiale sammenhenger. Som voksne i barnehagen er det viktig å møte barna med holdning hvor alle barna blir betraktet som medskaper og bidragsyter i det pedagogiske arbeidet i barnehagen (Sverdrup & Myrstad, 2011, s. 143).

Ved et dramaopplegg sammen med barn er anerkjennende kommunikasjon vesentlig for betydningen av den skapende prosessen. Gjennom måten de voksne møter barna på, blir også forutsetningene for barnets rolle i dette samspillet bestemt (Sæbø, 2010, s. 66). Som voksen i slike samlingsstunder kan det være inspirerende for barna, at de voksne er til stede i samlingsstunda. Når vi skal skape noe nytt sammen, krever det at de voksne ikke kan forutse alt som skal skje, og vi skal være åpne på at absolutt alt kan skje (Olaussen, 2015, s. 75). Et godt eksempel på dette kan for eksempel være den samlingsstunden du i utgangspunktet planla skulle vare i 20 minutter, endte opp med å bli 1 time på grunn av barnas engasjement.

2.4.1 Barnesyn

Barnesyn er en sentral del av den pedagogiske praksisen i barnehagen, og den refererer til hvordan de ansatte i barnehagen ser på, kommuniserer med, og behandler barna som individer. Positivt barnesyn er viktig. Noen vil se på barna som passive mottakere av både kunnskap og erfaringer, mens andre vil se på barn som aktive deltakere i den egen utvikling og læring i hverdagen sin (Lingås, 2019, ss. 87-88). Barnesyn er også en faktor som kan påvirke hvordan de ansatte i barnehagen er i samspill med barn, og hvordan de skaper et rikt og variert læringsmiljø for alle barna som er både inkluderende og støttende (Lingås, 2019, s. 80).

3.0 Metode

En metode dreier seg om ulike tilnærminger som kan anvendes for å kunne besvare forskjellige forskningsspørsmål. Formålet med dette er å fremskaffe informasjonen om den «sosiale virkeligheten» og deretter ha innsikt i hvordan denne informasjonen kan bli analysert (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28). Det er mange forskjellige metoder tilgjengelig, men i all hovedsak kan vi si at det finnes to hovedtyper. Disse hovedtypene er *kvalitativ*- og *kvantitativ* forskningsmetode. I prinsippet er disse metodene basert på forskjellige forskningslogikker, og dette vil dermed påvirke forskningsprosessen og i tillegg evalueringen av forskningsresultatene. Prinsipielt sett så er forskjellene om hvordan de forskjellige dataene blir registrert og analysert (Bergsland & Jæger, 2022, s. 29).

Kvantitativ forskningsmetode fokuserer på innsamling av data som kan bli tallfestet og av det som er målbart, ved denne metoden oppretter man heller ikke en direkte kontakt med informanten. Eksempler på datakilder kan være spørreundersøkelse/survey (Bergsland & Jæger, 2022, s. 30).

Kvalitativ forskningsmetode fanger opp en mening og opplevelse som man ikke kan tallfeste eller måle (Dalland, 2021, s. 54). Denne metoden fokuserer på å utforske betydningen mer grundig og mer omfattende (Bergsland & Jæger, 2022, s. 29). Kvalitativ forskningsmetode har et stort omfang av ulike innsamlingsmetoder, som for eksempel: observasjon, intervju, gjennomføring av prosjekter. Denne forskningsmetoden fokuserer på å forstå menneskenes ulike uttrykk, handlinger og språklige ytringer (Bergsland & Jæger, 2022, s. 29)

3.1 Valg av metode

Ved valg av metode er det vesentlig å ta utgangspunkt i den konkrete problemstillingen som man ønsker å løse, og finne metoden som vil være mest hensiktsmessig og effektiv for å besvare den på best mulig vis. I denne bacheloroppgaven har jeg valgt å bruke kvalitativ metode for å besvare problemstillingen. Jeg skal gjennomføre en aktivitet i en barnehage og i tillegg en kort reflekterende samtale i etterkant av denne aktiviteten. Min innsamlingsmetode blir dermed: feltobservasjon. Som tidligere nevnt er kvalitativ metode en metode hvor man fanger opp en mening og en opplevelse som ikke kan tallfestes eller måles (Dalland, 2021, s. 54). Siden jeg skal undersøke hvordan barnehagelæreren kan jobbe for å ivareta barns medvirkning med improvisasjon i samlingsstund, blir det naturlig for meg å undersøke dette som en observatør i en felt-observasjon. Jeg ønsker å undersøke hvordan man som

barnehagelærer kan arbeide for å ivareta barns medvirkning med improvisasjon, og i tillegg få en dypere forståelse for hvorfor dette arbeidet er viktig.

3.2 Observasjon

På bakgrunn av min problemstilling som har fokus på improvisasjon og medvirkning, ble det relevant å gjennomføre feltobservasjoner i barnehagen. Observasjon egner seg spesielt godt når man ønsker å undersøke samhandling mellom mennesker (Bergsland & Jæger, 2022, s. 35). Begrepet observasjon refererer til en nøye undersøkelse av noe, hvor barnehagelæreren bruker sansene sine for å oppnå et helhetlig perspektiv av det valgte tema som i denne sammenhengen vil bli brukt for å besvare en problemstilling (Frønes, 2019, s. 12). Som nevnt tidligere har jeg valgt å bruke feltobservasjon, som også kan bli sett på som en deltakende observasjon. I en feltobservasjon er jeg som observatør i aktiviteten sammen med barna, samtidig som jeg bruker meg selv for å analysere og forstå hva som foregår (Bergsland & Jæger, 2022, s. 38). Ved slike observasjoner er det også viktig å ha kunnskap i hva det vil si å være en god observatør (Frønes, 2019, s. 86). Gjennom mine erfaringer i ulike barnehager har jeg tilegnet meg kunnskap i hvordan jeg skal forholde meg til ulike observasjonsmetoder, og dette kom også godt med i gjennomførelsen av denne observasjonen. Ved å ha feltobservasjoner i en samlingsstund sammen med barna hvor jeg har en aktiv rolle vil jeg kunne se hvordan barna blir påvirket av det som skjer.

For å få adgang til felten, og for å gjennomføre datainnsamlingen min, tok jeg kontakt med en tidligere praksisbarnehage. Dette ser jeg på som et strategisk utvalg. Et strategisk utvalg er når jeg velger informanter på bakgrunn av spesifikke kriterier, som i dette tilfellet er at jeg kjente til barnegruppa og barnehagelæreren på avdelinga. (Dalland, 2021, s. 59). Jeg mener at dette er viktig fordi barnegruppa var trygg på meg som voksen, og dermed vil resultatet fra feltarbeidet, og gjennomførelsen av aktiviteten, bli nært «realiteten». Etersom at jeg kjente denne avdelinga fra tidligere, visste jeg også at fokus på improvisasjon fra barnehagelæreren ikke var noe de jobbet med. Så dette ville også bidra til å skape gode observasjoner knyttet til problemstillingen.

Da jeg var i praksis i denne barnehagen hadde jeg gjentatte observasjoner av at barna elsket å leke med båt, pirater, skattejakt og lignende. Dette ble dermed en impuls jeg valgte å ha med videre når jeg skulle finne ut av hva jeg ønsket å gjennomføre med barna for å få besvart problemstillingen min. Aktiviteten ble dermed at barna hadde fått en flaskepost hvor det sto at ei jente satt fast på en øde øy, og at vi måtte redde henne.

3.3 Etiske hensyn

Ved forskning på mennesker finnes det tre viktige etiske regler å forholde seg til. Det første man må ha er informert samtykke (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47). Dette gjorde jeg gjennom et samtykkeskjema som jeg tok med i papirform den dagen jeg skulle gjennomføre prosjektet (se vedlegg). Jeg informerte informanten om hva prosjektet mitt innebærer, og at denne undersøkelsen er frivillig å delta på, og at hen kan trekke seg når som helst uten en grunn. Den andre regelen innebærer konfidensialitet, som handler om at vi ikke kan offentliggjøre personlige data hvor deltakernes identitet kan bli avslørt (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47). Jeg bruker derfor ikke navn i denne oppgaven og forteller heller ikke hva barnehagens navn er, eller hvor den befinner seg. Jeg hadde i tillegg en telefonsamtale med tidligere praksislærer, ettersom at vi fikk beskjed om å ikke sende e-post, siden mailen kan spores tilbake til informanten. Den siste etiske regelen innebærer konsekvenser, som handler om å vurdere med hensyn til eventuelle skader som kan bli påført informantene, eller eventuelle fordeler informanten vil få av å delta i prosjektet (Bergsland & Jæger, 2022, s. 49). Dette gjorde jeg gjennom en telefonsamtale med barnehagelæreren, hvor jeg informerte om hva prosjektet mitt innebærer, og hvorfor jeg ønsker å bruke deres barnehage, samt at jeg informerte om hva de vil få ut av prosjektet.

3.4 Kvalitetsvurdering

I all forskning er det viktig å være kritisk til de metodiske valgene man tar. Dette kalles også *reliabilitet og validitet* (Bergsland & Jæger, 2022, s. 43).

Reliabilitet handler om hvor pålitelig dataen du har samlet inn er (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 428). «Data fra observasjoner er som regel detaljerte beskrivelser av menneskers aktiviteter, atferd eller handlinger» (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 127). Ved å gjennomføre observasjon som datainnsamlingsmetode er det flere forhold som kan bidra til å påvirke observasjonen, og slutt resultatet (Dalland, 2021, s. 121). Disse er mottakelighet, førsteinntrykket, sisteinntrykket, sjarmøreffekten, «vær positiv»-effekten, gjennomsnittseffekten, personlige forhold og forstyrrelser (Dalland, 2021, ss. 121-123). Ved observasjon som metode krever det at vi som observatører er helt til stede for at observasjonen skal bli best mulig (Dalland, 2021, s. 121). Observatøren selv kan påvirke observasjonens resultat, og være den som utgjør den største feilkilden. Dette kan være fordi at ved en observasjon er det vanskelig å være fullstendig nøytral når observasjonen foregår, nettopp på grunn av erfaringene våre og våre subjektive inntrykk. For at vi skal kunne

minimere feilkildene, er det viktig at vi er oppmerksomme på dette, og at vi fokuserer på å registrere det man ser og hører i øyeblikket det skjer (Dalland, 2021, s. 121).

Dette er noe som var vanskelig under min observasjon. Jeg tenkte først at det kunne være best å ha en tredje person i rommet for å observere det jeg ikke klarte å se, men ved veiledning fikk jeg vite at det også kunne forstyrre resultatet. Dette gjorde også at jeg trolig ikke fikk skrevet ned små observasjoner som jeg ikke klarte å se i det helhetlige bilde. Heldigvis var en barnehagelærer til stede med meg, og hun observerte litt, og vi hadde en kort refleksjonssamtale i etterkant. Problemet her var at denne samtalen foregikk med barn i rommet på grunn av lite ansatte på jobb, noe som også kan påvirke vår samtale i forhold til informasjonen hun ville gi meg. Ettersom jeg tidligere hadde tilbringt tid i denne barnehagen hadde jeg allerede dannet meg et inntrykk av barnehagen, ved førsteinntrykk og sisteinntrykk. Dette kan påvirke observasjonen min ved at jeg både kjenner barna, de voksne og rutinene i barnehagen.

Validitet handler om «hvor godt, eller relevant, data representerer det fenomenet som skal undersøkes» (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016, s. 433). Noe som styrker min validitet i prosjektet er at jeg benytter meg av felt-observasjon, og jeg er aktivt deltakende sammen med barna, og lar barna styre hva som skal skje mens jeg følger deres initiativ (Bergsland & Jæger, 2022, s. 44). Dermed ble barna ikke påvirket av at det var en ukjent person som var sammen med dem, men de ble heller mer engasjerte av at jeg var tilbake i barnehagen og hadde en aktivitet med dem.

3.5 Beskrivelse av gjennomføring

Jeg satte i gang en feltobservasjon i barnehagen hvor jeg hadde planlagt en aktivitet. Ettersom at denne aktiviteten skulle være improvisasjonsbasert var det viktig at jeg ikke hadde planlagt hvordan hele aktiviteten skulle gjennomføres, men jeg hadde punkter som jeg fulgte, og som kunne bli endret ut ifra hvordan barna reagerte, og hvilke innspill de kom med. Jeg delte barnegruppen i to forskjellige grupper, slik at jeg fikk mindre barn, men også flere observasjoner. Jeg startet hver gruppe med at vi satt sammen på gulvet, og jeg introduserte flaskeposten jeg hadde med. Dette ble en fin inngang til gjennomføringen av aktiviteten. I dette brevet sto det:

«Hei! Jeg heter Maja og er 8 år. Jeg sitter fast på en øde øy. Dere må redde meg, jeg er redd!!»

Deretter spurte jeg barna hvordan vi skulle redde henne, og hvordan vi skulle komme oss dit. Resten av aktiviteten ble styrt av barna. Jeg fikk gjennom denne observasjonen brukt mye improvisasjon, og måtte blant annet improvisere at jeg fant en ny flaskepost, slåss mot haier og mye mer. Min rolle i denne observasjonen var først ganske styrende, men etter hvert som barna ble litt mer trygg på situasjonen bygde de videre på leken, og de kom med mange nye ideer til hvordan vi kunne løse situasjonen. Jeg gikk veldig mye i bakgrunn og kom med inspirasjonsinput, fulgte barna, improviserte rundt de impulsene de kom med. Etter gjennomføringen av aktivitetene hadde jeg en reflekterende samtale med barnehagelærer hvor vi snakket blant annet om hvordan de reagerte på aktiviteten, hvordan deres medvirkning ble ivaretatt og hvordan improvisasjon ble brukt. Til slutt satt jeg meg ned og samlet alle observasjonene jeg hadde på samme dokument, og begynte å analysere arbeidet.

3.6 Analysearbeid

Da jeg gjennomførte observasjonene mine sammen med barna passet jeg på å være nøye med å huske all viktig informasjon, slik at når jeg var ferdig med felt-arbeidet så kunne jeg sette meg ned å skrive ned alle observasjonene. Jeg startet først med å fjerne alt av overflødig informasjon i hver observasjon. Dette gjorde jeg for å redusere datamengden og skape orden, struktur og mening, noe som er både viktig og vanlig ved all type datamateriale man arbeider med (Bergsland & Jæger, 2022, s. 45). På denne måten vil det også bli mye enklere å skape en oversikt over det datamaterialet man har, og for å se hva slags informasjon jeg har samlet inn som er relevant for problemstillinga. Bergsland og Jæger trekker fram at det er viktig å være selvkritisk til egne tolkninger, slik at det blir synlig hva som er egne tolkninger, og hva som egentlig blir gjort (Fangen, 2010 i Bergsland og Jæger, 2022, s.45). Jeg har valgt å bruke temaanalyse da jeg analyserte mitt datamateriale. Dette ønsket jeg å gjøre for å systematisk finne og analysere de temaene som var mest relevante for å få en bedre forståelse av problemstillingen min. Temaanalyse bidrar til å se og avdekke nye og kanskje uventede temaer som muligens ikke ville blitt sett uten en slik systematisk tilnærming (Thagaard, 2018, s. 171). Før jeg begynte å analysere hadde jeg allerede noen meninger om hvordan barnehagelæreren kan bruke improvisasjon for å ivareta barns medvirkning. Derfor ble det enda viktigere at jeg ikke lot dette styre presentasjonen av observasjonene, men heller ventet med mine tolkninger til drøftingsdelen.

4.0 Presentasjon av datamateriale og drøfting

I dette kapittelet vil jeg drøfte mine funn i lys av problemstillingen og teorien som ble redegjort for i kapittel 2. Med dette ønsker jeg å prøve å svare på problemstillingen min som er: «Hvordan kan barnehagelæreren jobbe for å ivareta barns medvirkning gjennom bruk av improvisasjon i samlingsstund?». Jeg skal presentere mine funn under ulike temaer, og har i tillegg valgt å bruke de delene av observasjonene jeg har hatt, som er relevante, så derfor vil enkelte observasjoner bli presentert noe kortere enn andre. Ved presentasjonen av noen funn vil det være deler av selve observasjonen, og ved noen vil det være små observasjoner som ble gjort. Jeg har vært en deltakende observatør og disse observasjonene er skrevet ned i etterkant av de gjennomførte aktivitetene.

4.1 De overordnede funnene, i korte trekk

I mitt forskningsarbeid fant jeg ut at jeg kan grovt sett dele inn funnene mine i tre ulike temaer:

felleskapsfølelse, medvirkning og improvisasjon i samlingsstunden.

Funnene knyttet til fellesskapsfølelse handler for det meste om det fellesskapet barna får gjennom en felles samlingsstund i barnehagen, hvorfor fellesskapet er viktig å ha i barnehagen for å skape felles møtepunkt for barna. Funnet knyttet til medvirkning handler om hvordan jeg la til rette for barns medvirkning i samlingsstunden, hvilke innspill barna hadde og hvordan deres innspill ble lyttet til. Improvisasjonen i samlingsstunda handler for det meste om hvordan jeg brukte improvisasjon for å bygge på deres innspill, hvorfor det er viktig at de voksne i barnehagen er med i leken på denne måten, og improvisasjon innenfor gitte rammer.

4.2 Fellesskapsfølelse

Tidligere i denne oppgaven har jeg skrevet om samlingsstund som en arena for fellesskap, og hvorfor et positivt barnesyn er viktig. Å skape en felles arena for et godt fellesskap i samlingsstunden er en prosess innenfor barns medvirkning, hvor vi som voksne har et ansvar å tilby et støttende miljø (Sverdrup & Myrstad, 2011, s. 143). Gjennom leken så lærer barna å samhandle, bearbeide inntrykk, bruke fantasi og ikke minst skape vennskap (Brendeland, 2009, s. 35). Dette ønsker jeg å se nærmere på.

«Da var det et av barna som så på redskapene jeg hadde gjort klart på forhånd og fortalte til resten av barnegruppa at vi kan lage båt av dem. Barna satte i gang bygging av båt, og de fant ut at sittebenken i gangen, skulle være utsiktsposten på båten»

I forkant av denne observasjonen snakket vi om hva en øde øy var, og hvordan vi skulle komme dit, men vi satt bare på gulvet, så dette var det første fysiske som ble gjort av barna. Denne observasjonen viser hvordan barna bruker fantasi og samhandling for å bearbeide flaskepost impulsen de hadde fått av meg tidligere. Jeg valgte å ta med denne delen av en observasjon, fordi jeg synes at akkurat dette viste godt hvordan det ene barnet tar tak i de rekvisittene som er i rommet og bruker disse som en impuls for å samle barnegruppa til noe felles. Modellen til Malcolm Ross som beskriver den kreative prosessen til barna, består av ulike deler, og vi kan se at denne modellen også kommer fram her. Innerst i sirkelen finner vi impulsen (Wiseth, 2015, s. 181). En impuls er kreativ igangsetter, som kan komme spontant eller som vi kan oppsøke gjennom ulike inspirasjonskilder. (Wiseth, 2015, s. 181). Impulsen i denne observasjonen kan være flaskeposten jeg hadde lagd, men den kan også være kommentaren til det ene barnet som forklarer at en øy er «nokka som e på havet!». En impuls trenger dermed ikke være noe som er konstant eller fastsatt, men vi kan se på det som noe «mangfoldig». Rekvisitter i aktiviteten kan også bli sett på som ulike impulser, som for eksempel at den ene barnegruppa så en bukse å tenke «der er Maja!», mens den andre barnegruppa bare så ei bukse, og brukte fantasien sin på å lage et skattekart basert på gjenstander de fant spredt ut i rommet, for å prøve å finne «Maja». Fantasi blir også nevnt i Malcolm Ross sin modell, som et bindeledd mellom impulsen og leken. For å skape leken gjennom en impuls må barna bruke media, teknikk, fantasi og sanser (Wiseth, 2015, s. 182)

Denne observasjonen fra samlingsstunden viser også at denne aktiviteten er et fint utgangspunkt for å skape et fellesskap gjennom lek, fordi barna hadde et felles mål. På generell basis handlet denne aktiviteten om å komme til et felles mål, som var å redde «Maja». Dette ble et bevisst valg for min del. Et av mine barnesyn er at jeg ønsker at alle barn skal få mulighet til å komme inn i lek med andre barn. Ved denne aktiviteten ønsket jeg at barnegruppa skulle få et felles utgangspunkt for en ny lek, som alle barna skulle ha en relasjon til. I dagens barnehager er det samlet mange forskjellige barn med ulik tilgang til medier og annen teknologi. Mens noen barn har tilgang til datamaskin, smarttelefon, internett og tv hjemme, så har andre barn ikke det samme privilegiet. Dette kan dessverre mulig ha konsekvenser for enkelte barn, ettersom at de ikke får det samme fellesskapet av barnekultur som de barna med tilgang til ulik medier. Mens noen av barna leker for eksempel «Paw Patrol» kan det være vanskelig å henge med i leken om man ikke forstår handlingsforløpet. Dette kan vi også finne i mitt datamateriale, hvor enkelte av barna knytter aktiviteten min opp mot Kaptein Sabeltann, og snakker om Kaptein Sabeltann sin verden.

Slik som jeg skrev i kapittel 2, er samlingsstund et holdepunkt i hverdagen hvor vi hjelper barna med å få en felles bevissthet sammen, i en travel hverdag (Brendeland, 2009, s. 20). Gjennom innsamling av mitt datamateriale har jeg funnet ut av at samlingsstund ikke nødvendigvis trenger å være at barna sitter stille hele tiden, eller at det bare er voksenstyrt for at det skal virke samlende. Denne samlingsstunden har vist seg å være effektiv for å skape et fellesskap i barnegruppa, og dette fellesskapet er også en prosess innenfor barns medvirkning.

4.3 Medvirkning

Barn i Norge har en rett til medvirkning, og i rammeplanen står det beskrevet at vi på å tilpasse barnas måte å uttrykke seg på, og la de få mulighet til å delta på den måten som passer dem best (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19). Som nevnt i teoridelen så betyr ikke dette at barna skal få bestemme om vi for eksempel skal ha en samlingsstund eller ikke, men det handler mer om hvilke tilpasninger de ansatte gjør for at barna skal få sette sitt eget preg på samlingsstunden (Brendeland, 2009, s. 59). Ved å presentere mine funn ønsker jeg å drøfte dette.

Starten av aktiviteten ble jeg veldig styrende, fram til barna ble mer trygg

I starten av aktiviteten hadde jeg en veldig styrende rolle. Jeg startet hele samlingsstunden med å samle barna å fortelle dem en liten historie, hvor jeg hadde gått en tur og fant en flaskepost. Jeg stilte mange veiledende spørsmål som inneholdt mye «vet dere hva ...?» «hva er ...?». I teorien drar jeg fram et sitat fra rammeplanen som sier at personalet i barnehagen skal «være lyttende og oppmerksomme på barnas ulike kulturelle uttrykk, vise respekt for deres ytringsformer og fremme lyst til å gå videre i utforskning av de estetiske områdene» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 30), men gjorde jeg egentlig dette når jeg kom ut i feltet?

Før jeg gjennomførte aktiviteten hadde jeg lagd noen rammer vi skulle følge, for at aktiviteten skulle bli givende for barna. Da jeg satt foran barnegruppa inkluderte jeg barna inn i en historie som jeg fortalte, og barna fikk virkelig føle på hva som skulle skje, og hva vi skulle gjøre. Olaussen trekker fram at dette er viktig for at barna skal kunne få en mer tilhørighet i en historie, istedenfor at den bare skal bli lest (Olaussen, 2015, ss. 68-69). Kanskje barna også var litt stille i starten fordi de er vant til en mer rolig samlingsstund? I denne aktiviteten fikk barna en tilhørighet ved at det var de som fikk styre hva som skulle skje, og jeg fulgte deres impulser og initiativ til å føre aktiviteten videre. Men hvorfor hørte jeg ikke på noen av barnas kommentarer? Et barn kommer med et utsagn hvor han tror at flaskeposten kommer fra

dinosaurene, og ett annet om at vi bare kunne kjøre til øya. Hvorfor slo jeg bare ned på denne kommentaren?

Som tidligere sagt hadde jeg satt noen rammer for aktiviteten, slik at barna skulle få noe ut av den. Jeg tror at hvis jeg hadde fulgt disse impulsene hadde ikke barna fått dette felles utgangspunktet for en felles lek, til senere. Dette kom også fram gjennom en reflekterende samtale med barnehagelæreren i etterkant av aktiviteten hvor jeg spurte henne om «hvordan reagerte barna til aktiviteten», og hun avslutningsvis svarte at denne aktiviteten kommer til å bli brukt som en inspirasjon for videre lek i barnehagen, noe den også ble, da jeg hadde en kort samtale med henne noen uker senere. Barna bruker fortsatt denne aktiviteten som en lekimpuls. Da ble jo også ett av mine mål oppnådd! Barna fikk ett felles utgangspunkt for lek.

Når barna ble tryggere, og fikk se at de fikk lov å sette sine egne preg på samlingsstunda, virket det som at det ble en givende samlingsstund for dem. Barna fikk oppleve at jeg som ansatt lyttet på deres innspill, og de fikk ta beslutninger som var avgjørende for resultatet til aktiviteten, som for eksempel at den ene gruppa ikke fant «Maja», men de fant flere spor i form av sko, klær, dukker og bamser. Nye flaskeposter med nye «spor» dukket også opp, og jeg fulgte deres innspill. Ved refleksjonssamtalen med barnehagelærer spurte jeg om hvordan hun så at barns medvirkning ble ivaretatt. Hun svarte at hun så at barna fikk et stort utbytte av at jeg ble med i aktiviteten, og ønsket å utvikle de ideene som de hadde. Dette ser vi også i funnene mine:

«ÅNEI!! Se en hai!!» sier et barn. «ÅNEEEIII! Nå må vi forte oss å ro SUPERFORT!!»

Her vil jeg selv påstå at jeg er lyttende og oppmerksom til det uttrykket som barnet kommer med, og det nevner også rammeplanen viktigheten om (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 30). Men kan denne kommentaren virke styrende? Barna begynte jo å ro raskt tilbake til land etter denne kommentaren. Kanskje jeg burde latt barna komme med slike kommentarer selv? På den ene siden kan det virke som jeg er lyttende, oppmerksom, bruker mine drama kunnskaper i improvisasjon og er med i barnas skapende prosess. Men på den andre siden kan det virke som jeg overkjører barnas skapende prosess og kanskje det kan virke som jeg ønsker å ro tilbake, fordi jeg vil bli ferdig med aktiviteten.

4.4 Improvisasjon i samlingsstund

Tidligere i denne oppgaven har jeg beskrevet og definert betydningen av rollen til barnehagelæreren og definisjonen av improvisasjon og hvordan vi kan finne improvisasjon i barnehagehverdagen. Ved samlingsstunder som dette kan det være inspirerende for barna, at de ansatte er til stede, med både blick og ved å lytte. Ved skapelsen av noe nytt, kreves at de ansatte ikke kan forutse alt som skal skje, men de må være åpne på at absolutt alt kan skje (Olaussen, 2015, s. 75). Barnehagelærerens rolle, altså min rolle, er det som stikker seg mest ut i observasjonene mine. Jeg vil derfor begynne med å se nærmere på dette ved å presentere en observasjon som er delt i to funn:

Funn 1:

Da barna satt seg i båten spurte jeg «hvordan skal vi komme oss til øya nå?». Da begynte et barn å fortelle «På båten hjemme så har vi faktisk motor! Så vi må lage motor!». Da improviserte jeg rundt denne impulsen: «ÅNEIII!! Vi har ikke bensin i motoren!!». «Vi kan jo roooo!» svarte et annet barn, også begynte vi å ro.

Funn 2:

Mens barna fortsatte å ro så reiste jeg meg opp og latet som jeg så i en kikkert, «No ser æ øya!!» ropte jeg, og barna begynte å etterligne denne hendelsen

Fundamentalt i improvisasjonsarbeid med barn finner vi leken (Sæbø, 2010, s. 117). Ved funn 1 kan vi se ett barn som kobler opp noe som skjer i det «virkelige» liv, med noe som skjer her og nå i denne aktiviteten, eller leken. Dette kan også tolkes som en impuls for det som skjer videre i disse to funnene. I forhold til Malcolm Ross sin modell om barnas skapende prosess så kan impulsen også være en assosiasjon til noe, som i dette tilfelle er en assosiasjon til virkeligheten (Wiseth, 2015, s. 182). Jeg tar tak i barnets impuls og improviserer videre på dette, noe vi kan se i funn 2. Ved funn 2 kan vi se at jeg bruker improvisasjon for å komme nærmere inn i leken sammen med barna. Jeg går ned i en barnehøyde, og prøver å leve meg inn deres leke-drama, og allerede her blir også forutsetningene for barnets rolle i dette samspillet fastslått. I tillegg blir det brukt flere dramatiske virkemidler for å skape engasjement og spenning hos barna. Disse virkemidlene er også med på å forsterke og tydeliggjøre handlingen (Kristoffersen, 2015, s. 59). En rekvisitt er noe som blir brukt for å forsterke fiksjonen (Kristoffersen, 2015, s. 56). Malcolm Ross sin modell har en del som omhandler "media" eller "det vi skaper med" (Wiseth, 2015, s. 182). Han nevner viktigheten med å ha tilgang til ulikt materiale for ulikt arbeid, men i funn 2 kan vi se at vi ikke har behov

for noe materielt for å se på det som en rekvisitt. Jeg bruker hendene mine for å "se" i en kikkert, og vi ser at barna imiterer dette. Brendeland skriver at en rekvisitt kan bli brukt for å få barn til å tro på den fiksjonen vi har skapt (Brendeland, 2009, s. 129). Hendene mine blir dermed en rekvisitt. Ross fremmer at det er viktig at de ansatte har kompetansen til materialene som blir brukt, og hvordan de kan brukes (Wiseth, 2015, s. 182). Men i dette funnet handler det mer om hvor trygg jeg er i min rolle som improvisatør, og trygg på at man kan bruke seg selv som en rekvisitt i leken. Ved datamateriale ser jeg at da jeg gjorde dette, bygde barna videre på dette ved å si:

«NO SER Æ MAJA! VI MÅ KOM OSS PÅ ØYA! RO FORT!»

Her kan vi se at når barnehagelæreren bruker improvisasjon som en arbeidsmåte i en slik samlingsstund hos barna, så medvirker barna.

Stemmebruk er et viktig instrument innenfor formidling av drama, fordi den er med på å uttrykke ulike følelser (Olaussen, 2015, s. 75). Dermed ønsker jeg igjen å presentere et funn som også ble vist tidligere, for å understreke dette.

«ÅNEI!! Se en hai!!» sier et barn. «ÅNEEEIII! Nå må vi forte oss å ro SUPERFORT!!»

Som en ansatt i samlingsstunder kan det være inspirerende for barna at vi er til stede, med kroppen, stemmen og blikket (Olaussen, 2015, s. 75). Ved at jeg bruker mer kraft i stemmen ved enkelte deler av det jeg sier er med på å skape spenning hos barna. Brendeland skriver at stemmebruk i slike aktiviteter kan gjøre meg som ansatt mer troverdig og overbevisende i min rolle som aktiv deltaker i dette lekedramaet (Brendeland, 2009, s. 119)

Slik som jeg definerte i kapittel 2, så vil improvisasjon alltid foregå innenfor gitte rammer, og i dette tilfelle rammer gitt fra en voksen (Liset, Myrstad, & Sverdrup, 2011, s. 15). Jeg vil dermed se videre på et funn som handler om dette:

Barna sitter i ringen laget av tau på gulvet. Jeg setter meg i ringen sammen med barna og jeg forteller dem at jeg skal ta de med på en liten reise, og at jeg fant en flaskepost da jeg var ute og gikk tur dagen før

Dette skjedde i starten av aktiviteten i samlingsstunda, og allerede her har jeg satt rammene for resten av det som skal skje. Jeg samlet barnegruppa, og skapte et engasjement allerede med en gang, fordi det skulle være en samlingsstund litt utenom det de er vant til. Som nevnt tidligere så påpeker hammer viktigheten med rammer og grenser i dramaarbeidet med barn,

ettersom at drama inneholder elementet play, og at dette har et potensial for å kunne overskride ramme (Hammer, 2015, s. 30). Dette stiller jeg meg både positiv og kritisk til. Jeg har selv sett viktigheten med rammer og grenser i slikt arbeid med barn, og jeg tror nok at om jeg ikke hadde forhåndsbestemt noen rammer som barna kan følge, ville det blitt et mer kaotisk funn. I den reflekterende samtalen med barnehagelæreren i etterkant av gjennomførelsen fikk jeg en tilbakemelding på rammene. Hun mente det var fint at jeg satte rammer for dem, slik at aktiviteten ble mye mer givende for dem. Jeg stiller meg noe kritisk til dette sitatet fra Hammer, nettopp fordi det virker som at slik arbeid i barnehagen skal bestå av mye rammer og grenser, i alle fall etter min tolkning. Ved mitt datamateriale ser jeg at det er viktig med noen få rammer og grenser, men at barna får et fint utbytte av å få nokk frie tøyler til å styre leke-dramaet i den retningen de selv ønsker også, innenfor disse få rammene.

5.0 Oppsummering og avslutning

Innledningsvis i dette forskningsprosjektet har jeg presentert problemstillingen min. Hvor jeg ønsker å ha fokus på medvirkning og improvisasjon i samlingsstund. Her nevner jeg også utgangspunktet for temaet mitt. Deretter kommer teorikapittelet mitt som jeg senere kommer til å implementere inn i drøftingsdelen hvor jeg drøfter funnene jeg har opp mot denne teorien. Denne prosessen har vært interessant, og jeg har undersøkt og lært mye om min problemstilling, som er:

«Hvordan kan barnehagelæreren jobbe for å ivareta barns medvirkning gjennom bruk av improvisasjon i samlingsstund?»

Gjennom drøftinga mi så har jeg lagt vekt på fellesskapsfølelse, medvirkning og improvisasjon. Deretter har jeg sett på barnehagelæreren rolle innenfor disse tre punktene. Dette ble gjort fordi datamaterialet som jeg har kunne bli kategorisert til disse temaene.

Problemstillingen min søker en fasit på hvordan barnehagelæreren kan bruke improvisasjon for at barns medvirkning skal bli ivareta
att. Gjennom innsamling av datamateriale, analyse av dette og videre drøfting har jeg kommet fram til noen svar. For at jeg som barnehagelærer skal kunne ivareta barns medvirkning er det viktig at barna først og fremst kjenner på en fellesskapsfølelse, nettopp fordi at dette fellesskapet er så utrolig viktig for at alle barna skal kunne medvirke i aktiviteten i samlingsstunda. Barns medvirkning er en prosess innenfor fellesskapet, og jeg som barnehagelærer har et ansvar i å tilby et miljø hvor barn kan uttrykke seg slik de ønsker. Jeg har møtt barna med en holdning hvor alle barna blir betraktet som en medskaper i samlingsstund. Gjennom bruk av improvisasjon, og være en del av barns skapende prosess kan barnehagelæreren skape en engasjerende samlingsstund hvor barna får oppleve en ansatt som lytter til deres innspill og ideer, og bygger på disse innspillene videre i leken.

Gjennom arbeidet med denne oppgaven har jeg fått et innblikk i hvilken innvirkning en lekende voksne har på barna. Jeg har tilegnet meg mye ny kunnskap om hvordan det å være til stede sammen med dem og lytte til deres innspill, har å si på resultatet i leken. I tillegg hvordan dette skaper en arena for felles lek, med felles utgangspunkt videre. Jeg tenker at denne oppgaven viser hvor viktig det er å virkelig lytte til barnas ideer og bruke seg selv til å utvikle disse ideene videre.

6.0 Litteraturliste

- Bergsland, M., & Jæger, H. (2022). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland, & H. Jæger (red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm Akademisk.
- Brendeland, T. A. (2009). *Magiske samlingsstunder*. Pedagogisk forum.
- Dalland, O. (2021). *Metode og oppgaveskriving*. Gyldendal.
- Frønes, M. H. (2019). *Den observerende barnehagelæreren*. Fagbokforlaget.
- Guss, F. (2018). *Barnekulturens iscenesettelser 1: Lekens dynamiske verdener*. Cappelen Damm Akademisk.
- Hammer, A. (2015). Innramminger av det lekende- performance, ritualisering, drama og teatralitet som lekende kommunikasjon. I A. Hammer, & G. Strømsøe (red.), *Drama og skapende prosesser i barnehagen*. Fagbokforlaget.
- Hammer, A., & Strømsøe (red.), G. (2015). Innledning. I A. Hammer, & G. Strømsøe (red.), *Drama og skapende prosesser i barnehagen*. Fagbokforlaget.
- Johannessen, A., Tufte, P., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt forlag.
- Kristiansen, T. (2012). Medvirkning- uendelig vanskelig, fantastisk enkelt! I V. Glaser, K. Moen, S. Mørreaunet, & F. Søbstad (red.), *Barnehagens grunnsteiner; Formålet med barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Kristoffersen, B. (2015). Gunilla Lindqvists lekpedagogiske arbeidsmåte- en didaktisk modell. I A. Hammer, & G. Strømsøe (red.), *Drama og skapende prosesser i barnehagen*. Fagbokforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen; innhold og oppgaver*. Fagbokforlaget.
- Lindqvist, G. (2008). *Lekens muligheter*. Gyldendal akademisk.
- Lingås, L. (2019). *Etikk for pedagoger*. Gyldendal.
- Liset, M., Myrstad, A., & Sverdrup, T. (2011). Innledning: Møter i bevegelse. I M. S. Liset, A. Myrstad, & T. Sverdrup (red.), *Møter i bevegelse; Å improvisere med de yngste barna*. Fagbokforlaget.

- Nome, D. Ø. (2019). De yngste barna- medvirkning og danning. I V. Glaser, I. Størksen, & M. B. Drugli (red.), *Utvikling, lek og læring i barnehagen; Forskning og praksis* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Olaussen, I. (2015). Fortellingen som dreiepunkt for barns uttrykk. I A. Hammer, & G. Strømsøe (red.), *Drama og skapende prosesser i barnehagen*. Fagbokforlaget.
- Reich, L. (1996). *Samlingsstunden*. TANO.
- Ross, M. (1978). *The Creative Arts*. Heinemann Educational Books
- Språkrådet og universitetet i Bergen. (2023, 3.24). Bokmålsordboka.
- Sverdrup, T., & Myrstad, A. (2011). Improvisasjon som innstilling i det pedagogiske arbeidet med de yngste barna. I M. Liset, A. Myrstad, & T. Sverdrup (red.), *Møter i bevegelse*. Fagbokforlaget.
- Sæbø, A. (2010). *Drama i barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Fagbokforlaget.
- Wiseth, H. (2015). Kunstneriske prosesser i arbeid for og med barn. I A. Hammer, & G. Strømsøe (red.), *Drama og skapende prosesser i barnehagen*. Fagbokforlaget.

7.0 Vedlegg

7.1 Informasjon og samtykkeskjema

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Improvisasjon og medvirkning i samlingsstund»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å se på hvordan barnehagelæreren jobber med barnas medvirkning i en improvisasjonsbasert samlingsstund. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Denne informasjonen vil bli brukt i en bacheloroppgave. I bacheloroppgaven kommer jeg til å ta for meg denne problemstillingen: «**Hvordan kan barnehagelæreren jobbe med å ivareta barns medvirkning med improvisasjon i samlingsstund?**»

I denne samlingsstunden ønsker jeg å gå inn i en lekinspirert verden basert på båt og sjørøver temaet. Barna skal være med å skape denne verden, og de ansatte som er til stede skal også være med på å danne denne verden sammen med barna.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i denne prosjektet, innebærer det at du deltar i min samlingsstund. Samlingsstunden vil vare i cirka 15-20 minutter og er observasjonsbasert. Gjennom dette prosjektet vil vi sammen observere vår rolle i samlingsstunden, og hvordan vi bruker improvisasjon for å ivareta barns medvirkning. Det innebærer også en samtale i etterkant hvor vi deler erfaringer og tanker om det gjennomførte prosjektet. Eksempler på samtaleemner er: Hvordan reagerte barna til aktiviteten? Hvordan ble barns medvirkning ivaretatt? Hvordan ble improvisasjon brukt?

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 28.04.2023.

Med vennlig hilsen

Thea Agnete Arnøy Hansen

Veileder:

Student:

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «**Improvisasjon og medvirkning i samlingsstund**». Jeg samtykker til:

- å delta i en observasjon og samtale

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.